

Ivan Ćosić
Sveučilište u Zadru

BAN JOSIP JELAČIĆ KAO VOJSKOVOĐA 1848. – 1849.

U ovom će članku biti prikazana vojna djelatnost hrvatskog bana (i austrijskog generala) Josipa Jelačića Bužimskog tijekom revolucionarne 1848. i 1849. godine. Članak je podijeljen na dva poglavlja u odnosu na tijek reakcije Habsburške Monarhije protiv mađarskih revolucionara, budući da je spomenuti segment Jelačićeve aktivnosti bio upravo dijelom te reakcije. U prvoj fazi, odnosno prvom poglavlju, biti će riječi o pripremama u Hrvatskoj za pohod na Mađare, te o samom Jelačićevom ulasku na teritorij Mađarske i prvim sukobima. Tu će također biti zastupljena i promjena prvotno zamišljenog plana (napada na Budimpeštu), te pohod prema Beču gdje sudjeluje u gušenju nove pobune u listopadu. U drugom poglavlju, u kratkim će crtama biti iznijeto Jelačićevo nastupanje kao zapovjednika prvog zbora carske reakcionarne vojske, koja je pod vrhovnim zapovjedništvom maršala Windischgrätza u prosincu 1848. godine konačno krenula slomiti „odmetnike“ u Mađarskoj. Zadnja faza Jelačićevog vojnog djelovanja u ovom razdoblju ponovno ga dovodi na teritorij Hrvatske, odnosno Slavonije, gdje mu je Osijek poslužio kao baza i logističko središte za akcije na južno ugarskom (revolucionarno-reakcionarnom) bojištu.

Literatura koja je poslužila za pisanje ovog rada dovoljno opsežno razmatra vojni aspekt Jelačićeve karijere 1848. i 1849. godine. Prije svega tu mislim na monografije Rudolfa Horvata i Josipa Neustädtera. Međutim, ista ta literatura izaziva, barem kod mene, osjećaj mnogo kompleksnije problematičnosti lika i djela bana Josipa Jelačića u razmatranom razdoblju; u spomenutoj literaturi osjeća se izvjesna neobjektivnost u odnosu na generalski lik Josipa Jelačića, „zdravo-za-gotovo“ shvaćanje Jelačića kao „vođe Hrvata protiv Mađara, vođe hrvatskog naroda, jednog od velikih hrvatskih vojskovođa“.

Moglo bi se polemizirati koliko je takav dojam ogledalo stvarnosti, a koliko rezultat pretjerane „legendariziranosti“ Jelačićeva imena, lika i djela kroz povijest od 1848. do suvremenog doba. U svakom slučaju, za narodne mase i ideologiju nacije koja je bila u fazi formiranja i sklona isključivom veličanju vlastitoga, činjenica da je Jelačić bio prvi visoki hrvatski „državnik“ koji je predvodio napad s hrvatskog teritorija protiv stoljećima omraženih Mađara, bez obzira na njegovu stvarnu ulogu kao reakcionara i monarhista-rojalista, a ne nacionalista, bilo je dovoljno za „podizanje“ narativnog i fizičkog spomenika njegovom imenu. Eto, ovo bi za početak bile neke ograde, odnosno preduvjet za kritičniji odnos prema banu Josipu Jelačiću. Ovaj će članak zbog objektivnih razloga ostati samo na pozivu na oprez u bavljenju sa sličnim glorificiranim ličnostima, budući da istinski kritično bavljenje s problemom takvog obilježja zahtijeva ne samo mnogo više stručnog iskustva i svjedočanstava, nego vjerojatno i posebne istraživačke metode. Dakle, ovaj rad po svojoj prilici neće učiniti nekakav odmak od pristranog, nacionalno određenog prikazivanja Jelačića, prvenstveno zbog korištene literature – zbog toga i ovo uvodno upozorenje za jednu temu koja se dosada, posebno među studentima, iščitavala uglavnom doslovno i nekritički.

JOSIP JELAČIĆ U MLAĐIM VOJNIČKIM DANIMA

Prije nego krenemo na glavni dio rada, spomenimo i osnovne podatke o ranijoj Jelačićevoj vojnoj karijeri.

Uzor i poticaj Josipu Jelačiću u ostvarivanju ambicija na vojnom planu bio je njegov otac Franjo, koji je ostvario također zavidnu vojnu karijeru. Franjo je prvi put odlikovan povodom zasluga u ratovima protiv Osmanlija tijekom ranih 1790-ih, a zahvaljujući sudjelovanju napoleonskim ratovima, dakako protiv Napoleona, i to u službi časnika u prvoj banskoj pukovniji, odlikovan je vojničkim redom Marije Terezije. U paketu s odlikovanjem dobio je i barunsku čast. Do 1800. godine postaje generalom, odnosno zapovjednikom jedne divizije u Petrovaradinu.

Kao budući hrvatski ban, Josip Jelačić se rodio upravo u Petrovaradinu, 16. listopada 1801. Karijerom svoga oca gotovo predestiniran da krene njegovim stopama, mlađahni Josip je već sa nepunih 8 godina primljen u vojnu akademiju Teresianum koju je pohađao 10 godina. Već 1819. godine biva postavljen na mjesto potporučnika u trećem puku draguna generala Kneževića u Lancutu u zapadnoj Galiciji. Potom zbog bolesti u razdoblju od 1825. do 1827. god. ne obavlja nijednu službu. Po ozdravljenju se ponovno vraća u istu pukovniju, ovog puta u ulozu natporučnika. Sljedeće godine premješten je u ogulinsku graničarsku pukovniju u službi podkapetana, a 1831. godine sa ostalim graničarskim odredima odlazi u Italiju, gdje je bio pod zapovjedništvom generala Radetzskog, koji je imao zadatak ugušiti tamošnje pobunjenike. Godine 1835. vraća se iz Italije, a dvije godine kasnije, 1837., napušta svoju pukovniju, te dobiva premještaj u 48. Gollnerovu pješadijsku pukovniju, gdje dobiva položaj zapovjednika četa. Također, tada biva postavljen za pomoćnika vojnom zapovjedniku Dalmacije, grofu Vetter-Lilienberg-u. Dvije godine kasnije, Jelačića odlikuju saskim redom za svoje zasluge. Otisnuvši se konačno i iz Dalmacije, 1841. godine postaje potpukovnikom Prve banske pukovnije²²⁶, te je već sljedeće godine promaknut na položaj pukovnika i zapovjednika iste pukovnije, s kojom je odigrao važnu ulogu u suzbijanju učestalih upada Osmanlija na područje Korduna. Usporedno sa imenovanjem za bana 23. ožujka 1848., postaje generalmajorom/brigadirom Banske granice. Već tijekom proljeća bio je imenovan podmaršalom i vlasnikom 1. i 2. banske pukovnije, te generalom čitave Hrvatske granice.

226 Prva banska pukovnija utemeljena je 1745. godine sa sjedištem u Glini, iste godine kada je ustrojena i Druga banska pukovnija sa sjedištem u Kostajnici, od 1753. godine u Petrinji. Obje su ukinute 1873. godine.

JELAČIĆ PREDVODI NAPAD NA MAĐARE

Pripreve za pohod na Budim i Peštu

U ožujku 1848. godine Habsburška Monarhija je uplovila u nemirne vode revolucionarnih zbivanja, kako u većini svojih ne-njemačkih posjeda, tako i u samoj Austriji, posebno u Beču. Vlada nije željela djelovati represivnim mjerama kako ne bi izazvala još veće nemire, već je određenim ustupcima uspjela privremeno stišati buntovnika. Među tim ustupcima je bila i smjena Metternicha s mjesta kancelara.

Nadalje, vlada je s vremena na vrijeme sve više popuštala zahtjevima bečkih studenata²²⁷, kao npr. za većom slobodom javnog izražavanja, odnosno za ublažavanjem ili ukidanjem cenzure. Pokret u Beču uskoro je osigurao nužne preduvjete za uvođenje i održavanje „reda“ za koji su se borili, pa su tako organizirali Odbor. Za ovaj rad je najbitnije stanje u Mađarskoj gdje je revolucionarno stanje sve više izmicalo kontroli i izlazilo iz okvira prihvatljivih bečkoj vladi i dvoru (iako Kossuth nije usmjeravao svoje djelovanje protiv vladajuće dinastije). Namjere i ciljevi mađarskih revolucionara su bile jako dobro poznate vrhu Monarhije, a prvom dijelu godine su čak i popustili nekim njihovim zahtjevima, pa je za pretpostaviti da su ozbiljnije pripreme za konačnu i odlučnu reakciju bile u tijeku kako je situacija postajala sve ozbiljnijom tijekom ljeta – dio priprema su vjerojatno bili i događaji na teritoriju Hrvatske tijekom 1848. godine.

Događaji u Mađarskoj su, možemo pretpostaviti, bili dobrodošla vijest za dobar dio hrvatske „nacije“ (u kojoj god je mjeri ona to tada bila), ili bolje rečeno za hrvatsku narodnu elitu („natio croatica“), budući da je takvo stanje moglo pružiti opravdane argumente za eventualnu inicijativu značajnijeg udaljavanja Hrvatske od Mađarske. S naše strane, mađarske akcije su se mogle (propagandno) tumačiti kao udaljavanje od hrvatsko-ugarskog kralja, jedine spone između dviju zemalja. Takva je mogla biti opća i manje kritička interpretacija hrvatskih političkih prvaka i „medija“ s obzirom na revolucionarna događanja u Mađarskoj. S takvog stajališta, u Hrvatskom se saboru od prve lipanjske sjednice 1848. godine raspravljalo o odnosu sa Mađarima, pri čemu su se kao najglasniji istakli oni govornici koji su se zalagali za vojni napad na sjeverne susjede. Uglavnom je prevladavalo

227 Peter N. STEARNS, *1848: The Revolutionary Tide in Europe (The Revolutions in the Modern World)*, New York: W. W. Norton, 1974., str. 94-123.: Studentska populacija je bila među najagresivnijim i najkonkretnijim idejnim pokretačima i moderatorima protuvladinih nemira u Beču. Većina ih je dolazila iz redova srednje klase, a manji dio je pripadao i obrtničkom sloju. U početku je uz „revoluciju“ bila građanska struja umjerenih liberala (srednja klasa), a duže vrijeme uz studente su bili politički difuzni i neartikulirani obrtnici, koji su boravili uglavnom u predgrađu, izvan zidina Beča. Radikalizacija studentske inicijative tijekom proljeća, kao i realnost da su pripadnicima srednje klase, posebno poduzetnicima, obrtnički bunt prema strojevima bili nesimpatični, recimo i neshvatljivi, uvjetovali su skori slom „koalicije“ radikala s umjerenjacima. Uostalom, umjerenjaci nisu imali namjeru ići dalje od inzistiranja na pojedinim koncesijama od strane vrha, kao što su bile promjene u predstavničkoj strukturi vlasti, preciznije uvođenje priželjkivanog stupnja parlamentarizacije. Seljaci kao potencijalno revolucionarni element vrlo su brzo isključeni iz igre kada su uvedene slobode od feudalnih davanja, odnosno ukinut feudalni sustav. Iako se radilo samo o pravnoj slobodi, a ni u kojem slučaju gospodarskoj, seljaci su bili zadovoljni i kasnije su, štoviše, odigrali važnu ulogu u gušenju pobune diljem carstva, kao regruti u reakcionarnoj carskoj vojsci. Davanje pravnih sloboda seljacima kod većine feudalca zemljoposjednika nije izazvalo negodovanje zbog nekoliko razloga: glasine o mogućim ustancima seljaka plašile su ih više nego stanje u Beču i ostalim regionalnim središtima monarhije jer bi seljačka potpora mogla konačno presuditi u korist revolucije ukoliko bi ih revolucionarna „propaganda“ uspjela doseći u labilnom stanju lojalnosti dinastiji; proizvodnja za potrebe tržišta sve više je rasla i zemljoposjednici su trebali mnogo više radne snage posvećene isključivo radu u njihovim proizvodnim jedinicama – feudalni sustav se zbog toga sve više pokazivao kao kočnica novim gospodarskim potrebama; počinje se zahuktavati proces pretvaranja seljaka-kmetova, posebno onih bez zemlje, u (jeftinu) radnu snagu. Osim toga, zemljoposjednicima je u prilog išla i odrednica zakona kojom su dobivali naknadu za izgubljena seljačka davanja od zemlje.

mišljenje kako nema razloga za pregovore sa Peštom (lagana odluka: ili na stranu Pešte ili Beča – a u Beču su kralj i vlada, koji imaju glavnu riječ nad jednom od najprofesionalnijih vojski 19. stoljeća). Krajem lipnja, usvojen je prijedlog da se banu Josipu Jelačiću daju diktatorske ovlasti. To je značilo da je odluka o napadu na "odmetnutu" Mađarsku konačna (iako Hrvatski sabor i ban nisu raspolagali pravom na donošenje takve odluke zbog svoje trenutne nelegalnosti)²²⁸. Kako je mjesec srpanj prolazio, sve se aktivnije nastojalo u prikupljanju potrebnih sredstva i preduvjeta za jednu ozbiljnu vojnu akciju. Odmicanjem vremena, Jelačiću (ali prije svega Beču) je postajalo sve jasnije da sa mađarskom stranom neće doći do dogovora, te da će se taj problem morati riješiti ratom.

Pripreme za pohod još su se više konkretizirale u kolovožu. Jelačić je bio svjestan da mu za takav pothvat nije dovoljno nekoliko graničarskih bataljuna koji su se nalazili u okolici Varaždina pod zapovjedništvom generala Neustädtera. Iz tog razloga, odlučio je provesti masovno novačenje u Vojnoj granici. Kako bi to rezultiralo sa što većim uspjehom, i kako bi što veći broj ljudi pridobio za "hrvatsku stvar"²²⁹, poslao je gen. Neustädtera u ophodnju Slavonije, a on sam odlazi obići Liku.²³⁰ Do kraja kolovoza učinjeno je sve što je bilo u mogućnosti Bana i sabora. Kako Hrvatskoj ne bi prijetila opasnost od Mađara nakon što Jelačić napusti zemlju sa vojskom, bilo je potrebno zauzeti i osigurati krajeve u kojima su mađaroni imali jak utjecaj. To su bili Rijeka i sjeverni dio virovitičke županije. Taj cilj je uspješno izvršen.²³¹

228 Rudolf HORVAT, 1990a, *Ban Jelačić, sv. 1: Hrvatski pokret 1848.*, Zagreb: Colorprint, 1990., str.150-156; također za općenite podatke o stanju 1848. u Habsburškoj monarhiji korisno je pogledati: Alan J.P. TAYLOR, *The Habsburg Monarchy 1809-1918*, London: Hamish Hamilton, 1948., str. 52.; Po mojem skromnom mišljenju, ovo proglašavanje Jelačića diktatorom, sa pretpostavkom da će okupiti hrvatski narod i organizirati ga u vojsku što će navaliti na Mađare, ne bi se smjelo promatrati s toliko ushita i samouvjerenosti u borbenu moć Hrvata u to doba. Vrlo važno je uočiti tadašnju stvarnost (bila ona s današnjeg nacionalnog stajališta bolna ili ne) da je Hrvatski sabor tada djelovao neslužbeno, odnosno nije bio priznat od strane kralja. Štoviše, hrvatski ban je bio službeno razriješen dužnosti, budući da je kao ban odbio poslušnost ugarskom ministru predsjedniku, a kao zapovjednik vojnih snaga Banovine, nije se htio podčiniti ugarskom ratnom ministarstvu, što je bilo protivno zakonu budući da je Mađarima od strane Beča bio odobren ustav katastrofalan za ostale „Zemlje krune svetog Stjepana“, među koje se ubrajala i Hrvatska. Zbog toga su Jelačića u Pešti proglasili pobunjenikom. To samo po sebi ne bi ništa značilo da sam car-kralj Ferdinand, odnosno njegov kabinet nije podržao tu odluku. No, Jelačić je čini se razumio težak položaj Beča s obzirom na jake karte revolucionarara, pa je uviđajući što je u interesu dinastije i monarhije, u suradnji sa saborom i na nagovor pojedinaca sa dvora odlučio pripremiti se za pohod na Budimpeštu. Realnijim se čini kako je Hrvatski sabor ovim potezom želio sebi osigurati nekakvu ulogu u onome što je neminovno bilo pokrenuto od strane vrha monarhije – mobilizacija carstvu odanih pokrajina na jugu, tj. Slavena, protiv Mađara. Također, moglo bi se reći i ulogu u poduhvatu za koji se moglo vjerovati da će rezultirati uspjehom – gušenje mađarskih revolucionarnih težnji. Te su težnje u jednom bitnom aspektu bile problematične kako za nas, tako i za Habsburgovce i Austriju, budući da su podrazumijevale pretvaranje hrvatskih zemalja u obične mađarske pokrajine na temelju „povijesnog ugarskog prava“. Hrvatske zemlje bi, doduše, posredstvom ugarske krune i dalje ostale povezane s Austrijom, ali tek preko habsburške dinastije, kojoj „koštovci“ nisu odriicali pravo na ugarsku krunu. To sigurno nisu mogli prihvatiti ni kralj ni bečka vlada. Svejedno, valja još jednom naglasiti jasnu odvojenost mađarskog odnosa prema austrijskoj vladi u Beču (vrlo radikalan odnos) i odnosa prema dinastiji (Mađari bi ga vjerojatno nazvali realnim, umjerenim, pravnim). Revolucionari nisu imali namjeru rušiti monarhiju, osim možda onih najradikalnijih, nego su inzistirali na općenitoj nacionalnoj slobodi, autonomiji Mađarske, vezane tek personalnom unijom s Austrijom preko habsburške dinastije, kao stoljetne nositeljice prava na ugarsku krunu, odnosno hrvatsko-ugarsku krunu. To je definitivno bio scenarij koji nije bio povoljan za stabilnost Habsburške monarhije, a najmanje za hrvatske zemlje. No u sklopu takve politike postojao je ogroman problem za Mađare. Radilo se o vrlo slabašnoj pozadini mađarskog zahtijevanja vlastite države u priželjkivanim teritorijalnim okvirima. O čemu se radi? Kratko i jasno, iako su Mađari svoj cilj nastojali provesti pod geslom „liberalne nacionalne revolucije“, oni bi u slučaju uspjeha u toj „svojoj“ državi bili manjina. Naime, liberalizam mađarskih revolucionarnih krugova bio je na tankom ledu, ne zbog „neliberalnog“ nastojanja da u sastav svoje „liberalne“ države uključe samo hrvatske zemlje, već i zbog istih težnji prema drugim slavenskim i ostalim narodnosnim skupinama. Ideja koja je unutar jedne (narodnosne) skupine percipirana kao liberalizam, zbog navedenih „ideoloških kontradiktornosti“ u vidu podčinjavanja drugih naroda pretvara se u svoju suprotnost. Kao što je istaknuo preminuli britanski povjesničar Alan J. P. Taylor (1948): „Mađari su vodili pseudo-liberalnu politiku, a mogli su je izvoditi jedino putem neliberalnih metoda.“

229 Istini na volju, ipak je vjerojatno prvenstveno bila riječ o "monarhijskoj stvari", a tek onda „hrvatskoj“..

230 Josip NEUSTÄDTER, *Ban Jelačić i događaji u Hrvatskoj od godine 1848.*, sv. 2, 1998., Zagreb, str. 49-53.

231 HORVAT, 1990a, str. 237-241.

Unatoč svemu, postojala je još jedna velika prepreka koja je priječila Jelačića da krene. Međutim, njeno rješenje nije bilo u moći hrvatskog bana i sabora. Naime, radilo se o carevom manifestu izdanom 10. lipnja 1848. kojim je Jelačić bio razriješen svojih časti, a za kojeg se može pretpostaviti da je bio sastavljen od strane Mađara, te predložen caru Ferdinandu na potpis, što je on i učinio.²³² Iako se još od samog primitka tog manifesta počelo raditi na njegovom poništenju kao sramotnog i uvredljivog čina (Mađara), željeni i očekivani rezultat dočekan je tek 4. rujna, kada je Jelačić zaprimio službenu carevu ispriku. Kako bi dovršio pripreme za pohod, Jelačić je u Beč poslao zahtjev da mu odobre potrebni vojni materijal i topničke odrede, koji su mu najviše trebali. Ministar rata Latour je odobrio zatražena sredstva, uz savjet Jelačiću da ne ide izravno na Budim, već cestom prema utvrdi Komarom, kako bi onda u slučaju potrebe mogao okrenuti prema Budimu ili pak, Beču

Od prelaska Drave do proljeća 1849. godine

Nakon što je ostvario sve osnovne preduvjete za svoj naum, Jelačić se zaputio u Varaždin gdje se okupljala vojska s kojom je trebao krenuti u rat. Odredi spremni dati život za domovinu (sekundarno za Monarhiju) dolazili su sa svih strana. Ukupan broj vojnika kraj Varaždina je teško utvrditi, a kreće se u rasponu od nešto manje od 40000²³³ do nešto više od 50000.²³⁴ Budući da su većinu od toga broja činili pješaci, Jelačiću je osjetno nedostajalo konjanništva i topništva. Spomenute brojke zavrjeđuju tim više manji respekt, zbog činjenice da su većina pješaka bili naoružani sa domaćinskim oruđem. Tek su tri bataljuna bila opremljena poput pravih regularnih trupa (1. otočki, 2. brodski i 2. gradiški), dok su pričuvni bataljuni bili opremljeni nešto slabije od njih.²³⁵

232 HORVAT, str. 155-156.; uzgred rečeno, car Ferdinand I Austrijski, odnosno Ferdinand V kao ugarski kralj imao je mentalnih problema, pa je ustvari bio samo figura širih dinastijskih krugova i bečke vlade od 1835-1848. godine. Je li u skladu s time uopće bila praksa da mu se s prijedlozima za sankcioniranje dolazilo u „dva“ oka? Za pretpostaviti je ipak da je takva „zakinuta“, a opet tako važna osoba, bila stalno okružena ljudima koji su slijedili za njime u dinastičkoj hijerarhiji i da su oni donosili „dvorske“ odluke umjesto njega (u vidu izvjesnog regentstva). Tako da vrlo vjerojatno nije mogao biti obmanut od strane nekog od Mađara koji mu je „podmetnuo“ spomenuti manifest za sankcioniranje – kako to tvrdi Neustädter. Oni koji su bili u Regentstvu, morali su biti prisutni, te su zasigurno imali valjanih razloga za potvrđivanje manifesta. Razlozi mogu biti mnogostruki, a najbliži je odgovor u pritisku koje je trenutno stanje vršilo na monarhijski vrh, kao i činjenica da je Mađarima već ranije odobren spomenuti „liberalno-nacionalni“ ustav, s rezervama prema liberalnoj komponenti.

233 HORVAT, 1990a, str. 249.

234 NEUSTÄDTER, 1998., str. 66-69.

235 Isto, 1998., str. 69-70.

Karta 1. Opći pravci kretanja reakcionarne vojske 1848-1849
(preuzeto iz <http://warandgame.com/2009/05/24/austria-1848/>, 1.12.2010)

Od takve mase ljudi, podmaršal i ban Josip Jelačić, sastavio je bojni raspored u tri divizije (Hartliebova, Kempenova i Schmidlova), te krenuo 11. rujna 1848. u prelazak rijeke Drave. Uvidjevši to, mađarski dobrovoljački odredi su se povukli iz Međimurja pa je Jelačić mogao bez poteškoća uspostaviti kontrolu nad tim područjem. Ubrzo se nastavilo dalje – do 16. rujna cijela je vojska prešla rijeku Muru preko tri premošćene točke, i tako stupila na teritorij ugarskog kraljevstva. Nakon kraćeg predaha u Kaniszi, Jelačić se preko Kis-Komaroma zaputio prema mjestu Marcali, gdje je trebao primiti značajna pojačanja za svoje redove. Naime, tamo ga je čekala pukovnija Hardeggovih teških konjanika (kirasiri), te jedan divizion iz pukovnije Kressovih lakih konjanika.²³⁶ Poslije toga je vojska krenula dalje uz "donju" ("južnu") obalu Blatnog jezera, napredujući bez ikakvog otpora prema Stolnom Biogradu. Do prve izmjene vatre na Jelačićevom pohodu 1848. godine, došlo je 26. rujna, ali je ostalo doslovno samo na tome. Mađari su se i dalje povlačili, pa

236 Isto, 1998., str. 77

napuštaju i Stolni Biograd iako se u Jelačićevom taboru smatralo da bi nakon dva tjedna "lovice" moglo napokon doći do pravog okršaja. Već 27. rujna, Jelačićeva vojska se utaborila u Stolnom Biogradu.

Kada je u jutro 29. rujna Jelačić odlučio pokrenuti svoje redove i napasti Mađare kod mjesta Velence, gdje se nalazio njihov glavni stožer pod vodstvom generala Moge, u Stolni Biograd je došao mađarski ministar predsjednik Lajoss Batthyany, tobože kako bi još jednom pokušao postići primirje, a zapravo je samo namicao još vremena za raspoređivanje vojske. Osujetivši to navrijeme ili ne, Jelačić je nakon kraće odgode nastavio sa manevrom svoje vojske. Uskoro se ispostavilo da je Batthyany uspio u svojem naumu. Jelačićeva vojska nije djelovala propisno sinkronizirano, budući da je Kempenova divizija kao lijevo krilo krenula prije ostatka vojske i ubrzo naišla na neprijateljsku blokadu kraj mjesta Patka, kojom je bio prepriječen put prema mjestu Pakozd. Zbog toga je banova središnjica u svom napadu morala nastupiti mnogo prije od planiranoga na mađarsku vojsku između Pakozda i Velencea, dok je desno krilo još uvijek bilo u Stolnom Biogradu pa se nije niti stiglo uključiti u bitku. Sve je to uvjetovalo neodlučen ishod prvog Jelačićevog okršaja sa Mađarima uz neznatne gubitke na obje strane.²³⁷ Sutradan je pak, dogovoreno primirje budući da ni jednima ni ti drugima nije odgovarao nastavak sukoba. Jelačić je smatrao da su nedisciplinirani odredi Hrvata (vjerojatno misleći na one regrutirane netom prije pohoda) glavni razlog neuspjeha. Kako je bio obaviješten da ga uz austrijsku granicu i u samom Požunu čeka oko 20,000 regularnih vojnika, primirje mu je bilo potrebno kako bi se mogao tamo zaputiti i ojačati se.

Dok je bio na putu saznaje da je u Budimu ubijen carev namjesnik Lamberg, što ga je još čvršće uvjerilo u nužnost ojačanja ukoliko misli krenuti na Budim. Prvi dio pojačanja je primio 5. listopada u Magyarovaru, a isti dan mu stiže i carski proglas kojim biva imenovan glavnim zapovjednikom svih trupa, narodne garde i dobrovoljaca u Ugarskoj i pripojenim joj zemljama, te Erdelju. Također mu je dana punomoć kao carevom povjereniku i dana neograničena ovlast u Ugarskoj, uz obvezu da će provesti istragu protiv počinitelja ubojstva.²³⁸ U sklopu daljnje organizacije svoje vojske, odlučio je riješiti se unovačene "rulje" Hrvata, koju je poslao natrag u domovinu. Nakon toga je vjerojatno još namjeravao otići do Požuna kako bi si tamo priključio i glavni dio pojačanja, ali ga je u tome spriječila vijest da je u Beču izbila pobuna koju su inicirali Mađari i austrijski Nijemci.^{239*} Ban se odlučio već 8. listopada krenuti prema Beču, te je već 10. listopada njegov glavni stožer bio na samo nekoliko kilometara južno od Beča. Do 14. listopada je svoj glavni stožer pomakao još bliže Beču, u mjesto Zwölfaxing; tada mu se pridružuje Karlo Auersperg sa bečkom gradskom posadom koju je kao njen zapovjednik odlučio izvući iz grada i dopuniti opsadu u suradnji sa Jelačićem. Jelačiću su također pristigli i oni odredi koji su ga bili čekali u Požunu, a nakon promjene plana su se bili zaputili prema Beču. Svi zajedno su opasali Beč sa južne i zapadne strane, ali je ipak veći dio Jelačićeve vojske

237 HORVAT, 1990a, str. 264-265.; NEUSTÄDTER, 1998., str. 88-93

238 HORVAT, 1990a, str. 276.; NEUSTÄDTER, 1998., str. 94., str. 102.

239 * Rudolf Horvat u svojoj knjizi kaže kako je buna u Beču izazvana odlukom revolucionara u Budimpešti – Lajos Kossuth – kako bi onemogućili Jelačića da se pojača u Požunu i napadne samu Budimpeštu; ipak je sretnija tvrdnja da je nova eskalacija nemira u Beču rezultat „odluke“ samih Bečana, odnosno ustaničkog vodstva, liberala (recimo i studenata), kada su uvidjeli da dvorska kamarila ipak nije iskreno stajala uz svoja liberalna obećanja, i štoviše, sve očitije se spremala na reakciju.

bio usredotočen na motrenje mađarske granice, odnosno rijeke Leithe (Litava) u slučaju da Mađari odluče provaliti kako bi pomogli bečkim ustanicima. Opsadu Beča sa sjeverozapadne strane je trebao upotpuniti podmaršal Alfred Windischgrätz sa svojom vojskom koja je pristizala iz Češke – Jelačiću poželjno pojačanje, ali uz neželjen dodatak svoj toj priči. Naime, 16. kolovoza je carski dvor, u izgnanstvu u Olomucu, proglasom imenovao kneza Windischgrätzta maršalom i glavnim zapovjednikom sve vojske u Monarhiji osim one pod maršalom Radetzkim u Italiji. To je značilo da je Jelačić bio lišen svih prethodno danih ovlasti i postaje običnim zapovjednikom jednog vojnog zbora pod zapovjedništvom maršala Windischgrätzta.²⁴⁰

Nakon što je uspostavljena potpuna opsada, i nakon što su pobunjenici odbili predati se na prva dva poziva, 26. listopada se započelo sa operacijama za osvajanje bečkih predgrađa. Vojnici iz Jelačićevog vojnog zbora su prvi krenuli. Glavna navala započela je 28. listopada. Carska vojska je do kraja dana uspjela obaviti zadatak osvajanja najvažnijih predgrađa. Pritom su vojnici iz Jelačićevog vojnog zbora obavili vjerojatno najteži dio posla, osvojivši najveći dio predgrađa Leopoldstadt i Jägerzeile, koja su vodila ravno pred "Burgtor", odnosno bečka gradska vrata.²⁴¹ Uspjeh Windischgrätzove vojske je potpuno obeshrabrio ustanike u Beču, pa je sutradan došlo do primirja kako bi se moglo pregovarati o predaji. Carevci su ovoga puta bili uvjereni da će do toga i doći. Doista, bilo je naznaka koje su to opravdavale – vođe bečkih ustanika, Messenhauser i Bem, pristali su na predaju te u tom smislu i upućivali proglase Bečanima. Međutim, vrlo skoro je došlo do novog preokreta.

Najzaslužnija za taj preokret je bila mađarska vojska koja je konačno odlučila napasti carsku vojsku Beč. Dana 28. listopada su prešli rijeku Leithu. Sljedećeg dana su nastavili prema Beču, na što je Jelačić odlučio povući svoje čete iz mjesta Schwechat, a Windischgrätz mu šalje dodatna pojačanja. Između tog mjesta i istoimene mu rijeke Jelačić je odlučio dočekati Mađare, određivši detaljnu dispoziciju za okršaj koji se očekivao sutradan 30. listopada. Tog dana je bitka i započela. Mađari su isprva uspjeli napredovati svojim krilima, ali je Jelačić, nakon taktičkog povlačenja na lijevu obalu rijeke Schwechat, izvršio vrlo učinkovit protuudar na mađarsku središnjicu i desno krilo, odnijevši potpunu pobjedu u bitci kod Schwechata. Mađari su u rasulu pobjegli s bojnog polja, nastojeći što prije dohvatiti granicu.

Kako se ovaj događaj mogao pratiti i sa najviših točaka u Beču, najutjecajniji među ustanicima su dojavili kako mađarska vojska dolazi u pomoć i kako upravo odnosi pobjedu nad Jelačićevim odredima. Unatoč tome što su to bile dezinformacije, ponovno se probudio ustanički entuzijizam i nada, pa su primirje i pregovori o predaji unatoč Messenhauserovom negodovanju ponovno završili sa propašću. Zbog toga je Windischgrätz naredio bombardiranje grada. Sutradan su i preostala predgrađa bila slomljena, pa se vojska spremala za juriš na unutarnji grad. Nakon dvosatnog bombardiranja jezgre, krenulo se u probijanje "Burgtora". Kada je to nakon velikih poteškoća i izvršeno, carske trupe su počele ulaziti u Beč. Među prvima su bili Jelačićevi otočki graničari iz Hartliebove divizije. Od tog trenutka otpora gotovo da više nije ni bilo. Većina ustanika je odložila oružje i u kratkom roku postala pro-monarhistima. Krenulo se sa uspostavljanjem reda u Beču

240 NEUSTÄDTER, 1998., str. 98-99.

241 HORVAT, 1990a, str. 337.

– oni najodaniji revoluciji nisu odmah odložili oružje su razoružani, a glavni krivci, osim Bema koji je upio pobjeći, pogubljeni. Ban Josip Jelačić je u Beč ušao dva dana kasnije, 2. listopada, uz svečani doček. Za svoje zasluge Jelačić je od ruskog cara Nikole I. dobio veliki Vladimirov križ, a austrijska strana ga je odlikovala velikim križem reda Svetog Leopolda. Sada je za vojsku slijedio odmor u Beču, kako bi se oporavila za završni udar na Mađare, na njihovu prijestolnicu.²⁴²

TIJEK DOGAĐAJA 1849. – JELAČIĆEV ODLAZAK NA JUŽNO UGARSKO BOJIŠTE

Nakon uvođenja reda u Beču, carska vojska se dakako, trebala odmoriti prije nego li krene dalje protiv revolucionara u Mađarskoj. Međutim, taj odmor se oduljio na više od mjesec dana. Josip Jelačić je bio među onima koji su nakon uspješne opsade Beča smatrali da treba u kratkom roku nastaviti pohod protiv revolucije. Pa ako su mu "superiorni" austrijski generali, odnosno Windischgrätz, eventualno tijekom tog dugotrajnog čekanja mogli "arogantno" odgovoriti kako se čeka da prođe najjača zima i dođe proljeće, definitivno su se kompromitirali naredivši pokret prema Budimu i Pešti sredinom prosinca, taman kada je zima počela pokazivati svoje „najbolje“ izdanje. Ipak, operacije su se nastavile.

I hrvatski ban Jelačić je nastavio svoju vojnu djelatnost, i to degradiran u odnosu na položaj u rujnu i listopadu, tek kao zapovjednik jednog od triju vojnih zborova vojske maršala Windischgrätza. Cilj carske vojske je bio napredovanje prema mađarskoj prijestolnici, a na tom putu progoniti neprijateljsku vojsku pod vodstvom generala Görgeya, što se ponajviše odnosilo na Jelačićev zbor. Međutim, osim što je u nekoliko navrata došlo do okršaja između Jelačićevih odreda, i to uglavnom konjice, sa zalaznim trupama mađarske vojske, ništa značajnije se nije dogodilo. Najveće gubitke Jelačić je Mađarima zadao u bitci kod Babolne, odnosno kod Mora²⁴³. Sve u svemu, neprijatelj je bio uspješan u svojoj taktici uzmicanja, i Jelačiću je preostalo jedino da nakon svega krene prema Budimu, u koji zajedno sa ostalim dijelom Windischgrätzove vojske i ulazi u prvim danima 1849. godine.

Nakon zauzimanja Budima i Pešte bez otpora, maršal Windischgrätz odlučio je ponovno „počinuti“, i ne upuštati se u ozbiljnije okršaje s ustaničkom vojskom. Naredio je tek protjerivanje ostataka mađarske vojske preko rijeke Tise. Jelačićevi su odredi imali zadatak potez od Pešte do Szolnoka očistiti od mađarskih vojnika. Cilj je bio po mogućnosti dostići mađarski vojni zbor pod vodstvom generala Perczela prije nego se povuče na lijevu obalu Tise, te osigurati željezničku liniju Pešta-Szolnok, koja je bila od vitalnog značaja za operacije u međuriječju Dunava i Tise, odnosno za ciljani proboj preko same Tise prema žarištu revolucije. Tek u veljači 1849. godine dolazi naznaka kretanja prema konkretnijim akcijama. Ipak, veljača, jednako kao i ožujak, protekli su tek uz određena taktička pomicanja carske vojske i povremene sukobe prethodnica jedne sa zalaznicama druge vojske na Tisi. Jelačićeva vojska se kroz taj period više puta suočavala sa Mađarima

242 HORVAT, 1990a, str. 350-357.; NEUSTÄDTER, 1998., str. 105-108.

243 NEUSTÄDTER, 1998., str. 131-132.

braneći prijelaz Tise kod Szolnoka. Sreća je bila izmjenjiva – čas bi Mađari zauzeli Szolnok pa ušli čak i dublje u međuriječje, ali bi se onda, više zbog promjene vlastitih ciljeva nego li zbog snage Jelačićeve, odnosno carske vojske, odlučili ponovno povući preko Tise. Uglavnom, moglo bi se kazati da je stanje bilo neprimijenjeno, a uvjerenost u lako slamanje revolucionara je brzo jenjala.

Štoviše, postalo je očito da su im ostavili previše vremena za konsolidaciju i ojačanje redova, pa je carski dvor stupio u pregovore sa ruskim carem Nikolom I. tražeći od njega vojnu pomoć.

U međuvremenu, Mađari su početkom travnja osjetili da je pogodan trenutak za napad na neodlučnu i pasivnu taktiku maršala Windischgrätza. Maršal pak, nato reagira naredbom za povlačenje i koncentraciju svih snaga oko Pešte. Dio toga je naravno, bio i Jelačićev vojni zbor, koji se razmjestio oko mjesta Isaszeg kako bi ga obranio. Upravo tu je i doživio napad dvaju mađarskih vojnih zborova 6. travnja. Uspio je odbiti prvi napad i doveo se u situaciju da može krenuti u protunapad, ali su u međuvremenu došla nova mađarska pojačanja pa je donesena odluka o povlačenju. Carevci su bili i dalje potiskivani prema Pešti, koncentrirajući se na Rakoškome polju.

Unatoč jakom pritisku, izgleda da Mađarima cilj nije bila Pešta, budući da su se sa glavinom svoje sile uskoro preusmjerili na zapad, kako bi pritekli u pomoć svojim odredima u tvrđavi Komoran koju su već nekoliko mjeseci opsjedali austrijski vojnici. Windischgrätzova pozicija u Pešti je na račun toga bila privremeno spašena, ali je carski dvor uskoro s razlogom odlučio smijeniti ga sa njegove dužnosti, i tamo postaviti topničkog generala Weldena. On je pak, donio odluku o povlačenju prema Beču gdje će se vojska moći bolje reorganizirati i oporaviti.²⁴⁴

Jelačić organizira "Južnu armiju"

U sklopu odluka novog maršala Weldena, bilo je i upućivanje bana Josipa Jelačića na Južno ugarsko bojište. Dakle, Jelačić se ponovno izdvaja od izravnog vrhovnog zapovjedništva maršala Weldena, i ponovno dolazi u situaciju da ovisi većinom samo o svojim procjenama i odlukama. Car Franjo Josip imenovao ga je generalom topništva i glavnim zapovjednikom vojske u južnoj Ugarskoj, sa svim ovlastima glede organizacije i zapovijedanja nad tamošnjim vojnim snagama.²⁴⁵ Glavni stožer u Jelačićevoj organizaciji "južne armije" bio je Osijek, u kojeg stiže 26. travnja. Glavni zadatak mu je bilo slamanje mađarske vojske i njenih uporišta u Bačkoj, pri čemu se ponovno većim dijelom igrao mačke i miša sa generalom Perczelom, koji je stalno uzmicao.

Prije nego li je krenuo u akciju, Jelačić je početkom svibnja po prvi put nakon devet mjeseci posjetio Zagreb. Vrativši se u Osijek i ustrojivši vojsku u konačan raspored, krajem svibnja je krenuo prema Bačkoj na čije područje stupa 29. travnja.

S ciljem da spriječi Jelačićevo napredovanje, Perczel se zaputio iz Novog Sada protiv Jelačića. Vojske su se srele kod Kaća 7. lipnja, a u okršaju je deblji kraj izvukao Perczel, koji je izgubio 1500 ljudi i povukao se u Stari Bečej ne mogavši stići do Novog Sada. Nakon toga Jelačić je nastavio napredovati, te na poslijetku odlučuje napasti mađarsku

244 Rudolf HORVAT, 1990b, *Ban Jelačić sv. 2: Borba Hrvata za opstanak*, 1990., Zagreb, str. 227-230.

245 NEUSTÄDTER, 1998., str.202-203

posadu u Novom Sadu 12. lipnja. Sutradan do jutra, grad je pao u ruke Južne armije. Sljedeći cilj je bilo osvajanje Petrovaradina kao najjačeg mađarskog uporišta u Bačkoj. Do 14. lipnja Jelačić je sa sjeverne strane upotpunio opsadu toga grada, koja je do tada već bila uspostavljena na ostalim stranama (istok je blokirao general Mamula, zapad feldmaršal Hartlieb, a kao spona prema jugu srušen je most).

Perzelova vojska se bila utaborila blizu Szentomasza (Srbobran). Jelačić je odlučio nastaviti akcije protiv njegovog vojnog zbora, pa ga 18. lipnja žestoko napada, nanijevši mu teške gubitke. Mađari su se povukli sve do lijeve obale Tise, oko Starog Bečeja. Ban nije stao na tome, već je sedam dana kasnije odlučio još jednom napasti Perzelu, pri čemu ga je otjerao iz Starog Bečeja i primorao da se povuče na lijevu obalu Tise.²⁴⁶

Unatoč svim uspjesima i minimalnim žrtvama pretrpljenim u borbi, druga polovica lipnja nije bila baš najsretnija za Jelačića. Naime, tada je izbila epidemija kolere koja je odnijela triput više života nego što ih je dotad ukupno pretrpio na Južnom ugarskom bojištu. Drugi veliki problem za Jelačića je bila promjena vojne osnove mađarskih revolucionara na jugu. Kako su na zapadu i u središtu ugarskog teritorija iz dana u dan stajali sve lošije, Kossuth i njegov vojni konzilij odlučili su glavninu svoje vojske koncentrirati u južnu Ugarsku. U sklopu takvog plana, Petrovaradin im je bio od ogromne važnosti, pa su zbog toga poslali vojni zbor od 30,000 vojnika sa zadatkom da se probije do grada i oslobodi ga od opsade.²⁴⁷

Kad je spomenuti zbor, pod vodstvom gen. Vettera, stigao do mjesta Mali Idoš, u blizini Subotice, Jelačić je planirao iznenadni napad. Međutim, zahvaljujući izdaji iz vlastitih redova, bitka kod Malog Idoša koja se odigrala 14. srpnja, ostala je zabilježena kao Jelačićev najteži poraz u ovom periodu, a možda i uopće u njegovoj karijeri. Štoviše, to je bila njegova posljednja ozbiljnija vojna akcija u 1849. godini. Jelačić je u napad na Vetterove redove išao uvjeren u efektivnu pobjedu, ne znajući za mađarske doušnike u svojim redovima. Kada je krenuo u napad, nesvjesno uvučen u zamku, uvidio je kako je neprijatelj višestruko ojačan u odnosu na njegova saznanja, tj. da su Mađari znali za plan njegovog napada.

Tada mu je bilo preostalo jedino održati vojsku u što je moguće boljem redu i organizirati povlačenje. Eventualni raspad formacija i četa u većoj mjeri, spriječio je svojom pojavom u redovima onih moralno najpoljuljanijih. Na kraju je ukupno izgubio oko 1,000 ljudi, što je, s obzirom na bezizlaznost situacije u kojoj se bio našao, zapravo indikator dobre organizacije pri povlačenju, koje se nastavilo preko šanaca, te u potom prelaskom na desnu obalu Dunava, pa sve do Rume. Tamo je Jelačić organizirao obnovu i jačanje svoje vojske za novi pohod u Bačku, ali do toga u pravom smislu nikad nije došlo, budući da je uskoro nastupio opći slom mađarske revolucionarne vojske pod težinom zajedničkog napada austrijske i ruske vojske. Ruski car je Habsburzima ponudio bezuvjetnu pomoć protiv ustanika, i ruska vojska je već u svibnju 1849. godine bila ušla u Ugarsku. Do sredine 1849. godine efektno su pomogli austrijskim snagama, te su se Mađari konačno predali u Vilagosu, a Kossuth i revolucionarna „vrhuška“ pobjegli na teritorij Osmanskog carstva.²⁴⁸

246 HORVAT, 1990b, str. 279-281.

247 HORVAT, 1990b, str. 284.

248 Alan J.P. TAYLOR, *The Struggle for Mastery in Europe 1848-1918*, New York: Oxford University Press, 1954., str. 30-33

ZAKLJUČAK

Djelovanje bana Josipa Jelačića kao vojskovođe u razdoblju revolucionarne 1848. i 1849. godine, definitivno je ostavilo svoj trag u hrvatskoj povijesti. Međutim, treba naglasiti kako su njegovi vojni potezi u tom razdoblju ipak mnogo više povezani sa Bečom i austrijskim carem i hrvatsko-ugarskim kraljem, tj. s njegovom „urođenom“ odanošću prema Monarhiji, Monarhiji koja je trebala pomoć protiv revolucionarnog „razdora“. Jelačićeva uloga u gušenju revolucije u ugarskom dijelu monarhije je iznimno velika unatoč tome što je od sudjelovanja u opsadi Beča bio podređen višem vojnom zapovjedništvu maršala Windischgrätza, za razliku od rujanskog perioda kada još donekle na temelju svojih vlastitih procjena vodio svoju vlastitu vojsku, koja se tada donekle i mogla nazivati hrvatskom, i koja je naoko jurišala na prijestolnicu „omrznutih“ Mađara. Uglavnom, Jelačić je imao vrlo značajan doprinos u slamanju bečkog ustanka, ne samo napadajući sa graničarima bečka predgrađa, već i spriječivši dolazak pomoći odmetnutim Bečanima od strane mađarske vojske, porazivši istu u bitci kod Schwechata. Ta pobjeda ima svoju težinu, iako neki stručnjaci postavljaju pitanje jesu li Mađaru uopće imali ozbiljnu namjeru priteći u pomoć ustanicima u Beču – dobar dio se slaže da to ipak nije bio slučaj.

Daljnji tijek događaja u tijeku proturevolucionarnog djelovanja Beča, protekao je u prilično pasivnom tonu, budući da su se Mađari povlačili preko Tise, a carska vojska je bila što neodlučna što nemoćna krenuti u odlučni napad. Štoviše, u travnju 1849. godine, Mađari su dodatno otežali stanje krenuvši u napad na carske snage. Carski dvor se nakon toga trgnuo i izradio novi vojni plan, u sklopu kojega je Jelačić dobio dužnost da u Osijeku organizira vojsku s kojom je trebao djelovati na južnom ugarskom bojištu. Tijekom svibnja i lipnja Jelačić je nizao uspjehe protiv mađarske vojske u Bačkoj, odigравši bitnu ulogu u slabljenju neprijateljskog položaja u tom području. Ipak, zadnja veća bitka koju je Jelačić vodio u obrađivanom periodu završila se sa teškim porazom za njegove snage. Međutim, sagledavši ukupne uzroke poražavajućeg ishoda, zastupljena literatura se (iznećujuće ili ne s obzirom na Jelačićev kult) slaže kako se Jelačiću nema što za prigovoriti. Njegove taktičke sposobnosti u vođenju rata ne mogu se dovoditi pod upitnik.

Bez obzira na stvarne motivacije vojnog djelovanja bana Jelačića, koje po mojem mišljenju baš i ne odgovaraju potpuno današnjoj interpretaciji njegovog djelovanja na tom polju, on je zasigurno bio vješt vojskovođa, sa istančanim smislom za vojnu strategiju i taktiku. Ako je za vjerovati svjedočanstvima o njegovoj karizmi, dostojanstvu, ali i poniznosti u odnosima sa ljudima, pa i sa samim vojnicima koji su mu čini se uistinu bili odani, te s obzirom na njegovu reputaciju među pukom u i izvan Hrvatske, moglo bi se djelomično vjerovati i u veličinu njegove ljudske dimenzije. Unatoč svemu, a posebno unatoč izrazitom „hrvatstvu“ koje se već stoljećima prišiva Jelačićevom liku, tko je spreman tvrditi da bi Jelačić danas u zamišljenom „intervjuu“ izjavio kako je oduševljen što danas postoji suverena i samostalna, cjelovita Hrvatska izvan Habsburške Monarhije?

LITERTURA

Rudolf HORVAT, 1990a, *Ban Jelačić sv. 1: Hrvatski pokret 1848.*, Zagreb: Colorprint, 1990.

Rudolf HORVAT, 1990b, *Ban Jelačić sv. 2: Borba Hrvata za opstanak*, Zagreb: Colorprint, 1990.

Josip NEUSTÄDTER, *Ban Jelačić i događaji u Hrvatskoj od 1848.*, sv. 2, Zagreb: Školska knjiga, 1998.

Peter N. STEARNS, *1848: The Revolutionary Tide in Europe (Revolutions in the Modern World)*, New York, 1974.

Alan J.P. TAYLOR, *The Habsburg Monarchy 1809-1918*, London: Hamish Hamilton, 1948.

Alan J.P. TAYLOR, *The Struggle for Mastery in Europe 1848-1918*, New York: Oxford University Press, 1954.

Ivan Ćosić:

BAN JOSIP JELAČIĆ AS A MILITARY COMMANDER

Summary

This work is a review of military activities of Ban Josip Jelačić in the period between 1848 and 1849, which was related to the turbulent events in the Habsburg Monarchy, engulfed in revolutionary activity as was the case with the majority of Europe. Along with Italy, Hungarians posed the biggest problem for Vienna. Jelačić emerged as an important figure in the actions taken against the Hungarian revolutionaries and nationalists. His role in breaking down the resistance in Vienna by the end of 1848 was equally, if not even more important. At the beginning of his campaign on Croatian territory, Jelačić was a commander of imperial forces and later proclaimed the commander in chief of all Hungarian forces, only to be degraded to commander of one of the brigades of field marshal Windischgrätz. He concluded his military venture in 1849 as the military commander in chief of South Hungary.